

Het werkveld van de Islamitische theoloog op Masterniveau

Connecting Theology
2022

IUA

IUA - Islamitische Theologische Faculteit Amsterdam

Adres: Jan Rebelstraat 8, 1069 CB Amsterdam

www.i-ua.nl

Email: info@i-ua.nl

Telefoon: 0618800488

KvK-nummer: 71513507

IBAN:NL17INGB0008581595

Copyright/ Disclaimer

De tekst in dit document is auteursrechtelijk beschermd eigendom van de IUA – Islamitische Theologische Faculteit Amsterdam. Gebruik, verspreiding en verdere openbaarmaking van de tekst zonder uitdrukkelijke toestemming van IUA is niet toegestaan en dat geldt expliciet voor gebruik door onderwijsinstellingen, marketingbureaus of onderzoeksinstituten welke niet rechtstreeks handelen in opdracht van de IUA.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	4
2. Levenssferen als werkvelden	6
1. Het religieuze werkveld	7
2. Het educatieve werkveld	8
3. Het werkveld van social work	9
4. Het werkveld van de gezondheidszorg	11
5. Het politieke werkveld	12
6. Het werkveld van de juridische dienstverlening	12
7. Het sociaaleconomische werkveld	13
3. Relevantie van de IUA-afgestudeerde	15
Geraadpleegde bronnen	16

Samenvatting

In dit document zijn de werkvelden waar de afgestudeerde van de master Islamitische theologie van de IUA kan gaan werken, in hoofdlijnen beschreven.

Hierbij gaat het om:

1. Het religieuze werkveld
2. Het educatieve werkveld
3. Het werkveld van social work
4. Het werkveld van gezondheidszorg
5. Het politieke werkveld
6. Het werkveld van de juridische dienstverlening
7. Het sociaaleconomische werkveld

De studenten hebben voor de opleiding master Islamitische theologie al een bachelor behaald en hebben daarmee de kwalificaties gekregen voor een beroep binnen een van de bovenstaande werkvelden. De master Islamitische theologie kan binnen de werkvelden een **verdieping** op het beroep betekenen, een **verbreding** van het beroep binnen het werkveld geven of er kan in sommige werkvelden een **nieuw beroep** ontstaan.

Een beroep is gebaseerd op wetenschappelijke kennis. Binnen de master Islamitische theologie wordt met name gebruik gemaakt van (godsdienst)filosofie, theologie, religie-, en sociale wetenschappen. De afgestudeerden kunnen als Islamitisch theoloog werken **als adviseur, coach of beleidsmedewerker** binnen de bovengenoemde werkvelden. Deze werkvelden zijn gekozen met het oog op concrete behoeften die zich voordoen met betrekking tot de Islamitische gemeenschap en de aanwezigheid van gekwalificeerde professionals uit deze gemeenschap.

De IUA-afgestudeerde werkt vanuit de islamitische theologie aan een zinvol bestaan van de samenleving op organisatie-, wijk-, stads- of landelijk niveau. Daarmee draagt de afgestudeerde master Islamitische theologie bij aan de humane en veerkrachtige samenleving zoals dat in de missie van de IUA is verwoord.

1. Inleiding

Het aantal moslims in Nederland is een substantieel onderdeel geworden van de Nederlandse samenleving. Vele van deze moslims hechten een belangrijke waarde aan de islam. Via de oprichting en inrichting van eigen voorzieningen ontwikkelen zij zich binnen de Nederlandse context. In de eerste instantie zijn moskeeën gesticht, daarna werden de eerste islamitische scholen geopend. Voorts zijn er tientallen zorginstellingen die zich specifiek richten op de moslimcliënten. Deze instellingen hebben medewerkers nodig die de islam goed kennen en een bijdrage kunnen leveren aan de kwaliteit van het islamitische karakter van deze instellingen. Als deze professionals hun werk optimaal willen uitvoeren, is het gewenst dat zij zich specialiseren in de islam en de wijze waarop zingeving in deze context een plaats vindt.

Het werkveld van de Islamitische theoloog voor professioneel handelen met betrekking tot zingeving vindt plaats binnen de context in de hedendaagse Nederlandse samenleving. De samenleving is verwickeld in een proces van modernisering. Modernisering van de samenleving hangt samen met de toenemende rationaliteit van het handelen. Handelen oriënteert zich gaandeweg steeds nadrukkelijker op inzicht in de processen in de werkelijkheid die efficiëntie en effectiviteit van het handelen bepalen. Dat inzicht wordt in toenemende mate geboden door wetenschapsgebieden die een specifiek deel van de werkelijkheid bestrijken. De medische wetenschap bepaalt het medisch handelen, de rechtswetenschap het juridisch handelen, techniek het technisch handelen, leertheorie het educatief handelen.

In de loop van het moderniseringsproces wordt de wereld opgedeeld in een toenemend aantal sectoren die in een specifiek wetenschapsgebied en in een specifiek professionaliteitsgebied worden ontsloten. Sociologen noemen dit proces maatschappelijke differentiatie.

In de loop van dit proces wordt ook het aandachts- en handelingsveld 'zingeving' steeds nauwkeuriger naar zijn aard geconceptualiseerd en het handelen binnen dat veld geprofessionaliseerd. In de loop van deze ontwikkeling verandert religie tot een handelingsveld dat naast andere handelingsvelden bestaat. Deze ontwikkeling wordt secularisering genoemd.

Professionaliteit is een kwaliteit van handelen, op grond van gedragsregels, standaarden en protocollen, waarin de rationaliteit van een bepaald beroep is gestandaardiseerd. De modernisering van de samenleving is ook zichtbaar in het handelen met betrekking tot zingeving. Het is te verwachten dat die processen het gedrag van moslims beïnvloeden ten aanzien van hun geloof, maar ook het gedrag dat moslims in de Nederlandse samenleving tegenkomen. En ze beïnvloeden dus ook de professionals die opgeleid worden om met zingeving vanuit islamitisch perspectief om te gaan.

Het mag duidelijk zijn dat de meerderheid van de moslims in de Nederlandse samenleving samenleeft of samenwerkt met mensen die op een andere wijze denken over zingeving. Dit geldt zowel binnen islamitische als binnen niet-islamitische instellingen. Bij steeds meer niet-islamitische scholen bestaat het leerlingenaantal voor een groot deel uit moslimleerlingen. Ziekenhuizen hebben te maken met moslimpatiënten. Sociaal-maatschappelijk werkers en jongerenwerkers die te maken hebben met moslimcliënten. Het verhoogt de kwaliteit van de professionals die binnen deze instellingen met moslims werken om een gedegen basiskennis te hebben over de islam en moslims en hoe zij kunnen bijdragen aan zingevingsvraagstukken binnen de Nederlandse context.

Hieronder wordt nader ingegaan op het werkveld waarin de afgestudeerde Islamitisch theoloog aan de IUA werkzaam kan zijn.

2. Levenssferen als werkvelden

De organisatorische context van waaruit de afgestudeerde van de IUA gaat opereren, kan sterk verschillen: van een kleine buurtmoskee tot een grote organisatie zoals een (universitair) medisch centrum of een penitentiaire inrichting met honderden medewerkers. Rath, Penninx en Groenendijk (2001) gebruikten in hun studie 'Islam in Nederland' een analysekader dat voor de studie van de islam en moslims in Nederland in latere jaren inspirerend werkte. Zij onderscheidden zeven levenssferen die deel uitmaken van hun analyseschema om de ontwikkeling van de islam en de reacties van de Nederlandse samenleving daarop in kaart te brengen. De IUA heeft, geïnspireerd door deze beschrijving, zeven werkvelden benoemd waar de afgestudeerde islamitische theoloog werkzaam kan zijn.

1. Het religieuze werkveld
2. Het educatieve werkveld
3. Het werkveld van social work
4. Het werkveld van gezondheidszorg
5. Het politieke werkveld
6. Het werkveld van de juridische dienstverlening
7. Het sociaaleconomische werkveld

Werkveld van de Islamitisch theoloog

Werkveld van Social work			
Religieuze werkveld	Educatieve werkveld	Sociaal-Cultureel werk	Maatschappelijk werk
<ul style="list-style-type: none"> • Imam • Geestelijk verzorger • Pastoraal werker • Zingevingconsulent • etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Leraar levensbeschouwing (VO) • Docent burgerschap (mbo) • Identiteitsbegeleider • etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sociaal werker • Jeugd- en jongerenwerker • Pedagogisch medewerker • Ouderenadviseur • etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jeugdzorg werker • Maatschappelijk werker • Counselor • Gezinsondersteuner • etc.
Werkveld van de gezondheidszorg	Politieke werkveld	Werkveld van de juridische dienstverlening	Sociaaleconomisch werkveld
<ul style="list-style-type: none"> • (Huis)Arts • Psychiater • Psycholoog • Verpleegkundige • Therapeut • etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Raadslid • Beleidsmedewerker • Vakbondsmedewerker • CMO-medewerker • COA-medewerker • etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Advocaat • Sociaal raadsman • Notaris • Schuldhelpverlener • Mediator • etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ondernemer • HR adviseur • Bankmedewerker • Halal certificeringsinspecteur • Reisleider • etc.

Hierna worden deze werkvelden uiteengezet.

1. Het religieuze werkveld

Imam is het meest bekende beroep in dit werkveld. Dit werkveld bestaat uit verschillende kerninstituten, namelijk moskeeën en aan de moskee gelieerde organisaties zoals vrouwenorganisaties, jongerenorganisaties en weekendscholen voor geloofsondericht. De religieuze instituten zijn in het leven van individuele moslims aanwezig bij de zogenaamde '*rites de passage*' – overgangsrituelen. Voornamelijk bij huwelijk, geboorte en dood wenden de gelovigen zich tot de imam van de moskee. Op religieuze voorschriften en gebruiken zoals bijvoorbeeld ritueel slachten, halal-voeding, begrafenis wordt door de imam toezicht gehouden.

De hoofdfunctie van de imam is het leiden van de islamitische rituele gebedsdiensten (erediensten) 5 maal per dag, het vrijdaggebed en twee gebedsdiensten tijdens de Islamitische feesten, namelijk de Ramadan- en Offerfeest.

In het religieus veld werken honderden imams aan het religieuze en geestelijke welzijn van moslims, maar ook aan samenlevingsopbouw op buurt, wijk en stadsniveau. Er zijn naar schatting ruim 400 bezoldigde imams in de moskeeën werkzaam.

Een ander beroep in dit werkveld is de **geestelijk verzorger**.

Naast moskeewerk op buurt, wijk of stadsniveau, is er in Nederland nog een beroep waar islamitisch theologen werkzaam zijn. Dat is voor de geestelijke verzorging in ziekenhuizen en verzorgingstehuizen, justitiële inrichtingen, de krijgsmacht en andere veiligheidsdiensten, zoals politie en brandweer. Hierbij vervult de geestelijk verzorger de functie van sociaal raadsman waarin de moslims, praktiserend of niet, geregeld advies en raad vragen over godsdienstige rituelen zoals bidden, vasten, bedevaart of zakaat maar ook over relationele vragen en behoeften binnen het gezin en daarbuiten bijvoorbeeld op de werkvloer.

In sommige gevallen wordt de geestelijk verzorger gevraagd te bemiddelen bij politie en justitie.

De IUA-opleiding Bachelor imam/geestelijk verzorger richt zich op dit werkveld. De Master Islamitische theologie biedt aan de Imams en geestelijk verzorgers een **verdieping** op hun werk waardoor zij nog beter kunnen aansluiten bij de wensen en behoeften van de moslims in moskeeën en organisaties.

Voorbeeld

Recep is op basis van zijn opleiding 'Social work' een islamitisch geestelijk verzorger binnen een Forensisch Psychiatrische afdeling. Voor zijn stage van de opleiding 'Master Islamitische theologie' heeft hij de vrijdaggebedsdienst onder de loep genomen. Deze dienst is een belangrijk onderdeel van de geestelijke verzorging waar de patiënten veel belang aan hechten. Door middel van onderzoek binnen de stage kon deze preek meer afgestemd worden op de behoeften en levensomstandigheden van de patiënten. Hiermee was deze opleiding een duidelijke verdieping op het beroep dat Recep uitvoerde.

2. Het educatieve werkveld

Het beroep van **leraar levensbeschouwing** binnen het onderwijs is het meest bekende beroep binnen dit werkveld.

In 2021 zijn er 55 islamitische basisscholen en twee scholen voor het voortgezet onderwijs. Het aantal van deze scholen is nog steeds groeiend. De verwachting is dat binnen drie a vier jaar het aantal islamitische scholen de honderd passeert.

Via het CMO (Contactorgaan Moslims en Overheid) en SPIOR (Stichting Platform Islamitische Organisaties Rijnmond) wordt op openbare basisscholen het vak Islamitische Godsdienst aangeboden. Deze scholen hebben professionele godsdienstleerkrachten nodig. Naast de islamitische scholen is er binnen confessionele scholen ook behoefte aan leraren levensbeschouwing en binnen openbare scholen behoefte aan leraren burgerschapsvorming met een specialisatie in islam. In dit werkveld staat dan de educatie van levensbeschouwelijke kennis en waarden centraal. De bacheloropleiding leraar levensbeschouwing (islamgodsdienst) vervult deze maatschappelijke behoefte door leraren op te leiden die een gedegen islamitische theologische kennis hebben en pedagogisch didactisch bekwaam zijn.

De masteropleiding islamitische theologie levert een **verdieping** aan de professionaliteit van deze leraren zodat genuanceerde en goed onderbouwde informatie gedeeld kan worden.

Voorbeeld

Sara is op basis van haar opleiding 'Leraar Islamgodsdienst' leerkracht levensbeschouwing binnen een islamitische basisschool. Zij verzorgt daar onder andere lessen met betrekking tot seksuele vorming. Voor haar afstudeeronderzoek en haar stage van de opleiding 'Master Islamitische theologie' heeft ze onderzocht wat de eisen waren voor het innoveren van deze lessen. Daarvoor kreeg ze de opdracht vanuit het bestuur van de scholenkoepel 'SIMON-Scholen. Samen met leerkrachten van de andere scholen heeft zij een plan gemaakt om de seksuele vormingslessen te laten starten vanaf groep 1 en deze te koppelen aan thema's.

Op basis van deze stage kreeg Sara een (tijdelijke) bovenschoolse aanstelling om deze leerlijn verder te ontwikkelen en te implementeren.

Hiermee was deze opleiding een duidelijke verbreding op het beroep van leerkracht dat Sara uitvoerde.

Naast de islamitische scholen zijn er tientallen (openbare en niet-islamitische bijzondere) scholen in het basis- en voortgezet onderwijs waarvan het overgrote deel van de leerlingen een moslim achtergrond heeft. Binnen dit werkveld is te denken aan leerlingbegeleiders en mentoren maar ook de leraar die deze leerlingen vakinhoudelijk lesgeeft. Deze professionals hebben baat bij een gedegen islamitische theologische kennis om deze leerlingenpopulatie en hun ouders goed te begrijpen.

De masteropleiding islamitische theologie levert een bijdrage aan de professionaliteit van deze onderwijsprofessionals zodat zij adequaat kunnen handelen en de leerlingen beter kunnen begeleiden.

Binnen scholenkoepels kan de Islamitische theoloog ook een **verbreding** van de functie betekenen.

Voorbeeld

Eyyub is op basis van zijn opleiding tot 2egraads docent economie docent op een scholengemeenschap in het voortgezet onderwijs. Hij voert als mentor van een klas bijna dagelijks levensbeschouwelijke gesprekken met leerlingen en ouders, maar ook met collega's.

De inhoud van de masteropleiding tot Islamitisch theoloog geeft Eyyub meer inhoudelijke kennis om de leerlingen beter te begrijpen en heeft door de coachvakken ook geleerd om beter te begeleiden.

Hiermee is deze opleiding een duidelijke verdieping op het beroep van docent.

Tenslotte kan ook de inhoud van de masteropleiding tot Islamitisch theoloog de vakinhoud van docenten verdiepen.

Voorbeeld

Beyza is docent voeding en diëtetiek op een hbo-opleiding. De inhoud van de masteropleiding tot Islamitisch theoloog geeft Beyza meer inhoudelijke kennis waardoor zij een extra les heeft gemaakt over halalvoeding en de eisen die daaraan gesteld worden. Hiermee geeft ze de studenten informatie die ten goede kunnen komen aan de moslimgemeenschap zodra deze studenten zich vestigen als diëtist of voedingsdeskundige.

In dit werkveld is de identiteitsbegeleider/ identiteitscoördinator in het onderwijs ook noemenswaardig. Steeds vaker nemen schoolorganisaties personeel in dienst die verantwoordelijk zijn om de levensbeschouwelijke identiteit van de school vorm te geven. De masteropleiding is een pre voor deze functie omdat zij klasoverstijgend werk verrichten.

De onderzoekers Rath et al. (2001) rekenen de media ook tot educatieve sfeer. Er is tegenwoordig veel meer behoefte aan islamdeskundigen in de mediawereld. Er is een grote behoefte aan columnschrijvers, verslaggevers, presentatoren en andere functies binnen de mediawereld met een stevige islamitische theologische opleiding.

3. Het werkveld van social work

Sociaal werk is een cruciaal onderdeel van de sociale basis in buurten, wijken en steden en sociaal werkers bouwen aan een sterke sociale basis in die buurten, wijken en steden. In Nederland en daarbuiten wordt het laatste decennium de brede waaier van sociaal-maatschappelijk werk genoemd als 'social work'.

Een van de talrijke beroepen binnen dit werkveld is **sociaal-cultureel werker of opbouwwerker** die werk doet dat gericht is op groep en samenleving. Kenmerkend voor dit werk is het streven naar vorming en ontwikkeling van burgers en naar actief burgerschap. Bij actief burgerschap valt te denken aan het activeren en organiseren van kwetsbare buurtbewoners inzake de aanpak van woon- en leefbaarheidsproblemen die vooral ontstaan door de macht van de politiek of die van het bedrijfsleven. Ook kun je denken aan het bestrijden van sociaaleconomische achterstand.

De algemene instellingen zoals buurt- en clubhuiswerk, wijkcentra, jeugd- en jongerenorganisaties, vormingsinstituten, volksuniversiteiten en ook aan de moskee gelieerde zelforganisaties en internaten vallen onder de institutionalisering in de sociaal-culturele sfeer. Een belangrijk kenmerk van deze organisatie is dat ze laagdrempelige voorzieningen zijn en door samenwerking van professionals en vrijwilligers staande worden gehouden. De georganiseerde activiteiten hebben de functie van inloop, opvang tot empowerment, vorming en participatie.

Een ander beroep binnen *social work* is dat van **maatschappelijk hulp- en dienstverlener** dat zich meer richt op het niveau van individu. Individuele vragen en behoeften die om de oplossing vragen behoren tot de kern van het beroep van maatschappelijk werker.

Maatschappelijk werkers zijn deskundig bij de aanpak van problematische interacties tussen persoon en zijn omgeving, waarbij diverse factoren meespelen. Die factoren kunnen individuele kenmerken zijn zoals cognitieve en emotionele ontwikkeling van individu maar kunnen ook relationele, historische of culturele omgevingsfactoren zijn. Zij zetten zich in voor verbetering van deze interacties, zodanig dat de handelingscompetenties van betrokkenen worden versterkt en sociale verbanden verstevigd'.

De social worker die de master islamitische theologie heeft afgerond kan zijn doelgroep in de buurt, wijk of gemeente beter begrijpen en werken aan de vorming en ontwikkeling van hen. Daarmee is de opleiding een **verdieping** op de bacheloropleiding.

Voorbeeld

Musa werkt op basis van zijn opleiding 'Social work' als begeleider bij een groep tienermoeders. Hij zorgt voor de praktische zaken die geregeld moeten worden, voert individuele- en groeps gesprekken. Tijdens deze gesprekken komen regelmatig levensbeschouwelijke onderwerpen aanbod.

Door de inhoudelijke vakken van de opleiding 'Master Islamitische theologie' heeft hij meer inzicht gekregen in de hulpmiddelen die hij bij het coachen bij maatschappelijke problemen kan inzetten en zorgt hierdoor voor een veilig klimaat in de groep. Hiermee is deze opleiding een duidelijke verdieping op het beroep dat Musa uitvoerde.

4. Het werkveld van de gezondheidszorg

De beroepen in het werkveld van de gezondheidszorg zoals (huis)arts, psychiater, psycholoog, verpleegkundigen, therapeuten en andere behandelaars, kunnen baat hebben bij de master islamitische theologische opleiding zodat zij hun moslimpatiënten beter begrijpen, waardoor deze beter behandeld kunnen worden.

Voorbeeld

Seyma werkt als gepromoveerd arts in een huisartsenpraktijk. Als arts vindt zij het belangrijk om naar gezondheid te kijken vanuit een islamitisch perspectief. Door de inhoudelijke vakken van de opleiding weet zij beter wat de regelgeving is vanuit de Islam. Vanuit het bredere perspectief kan zij de patiënten beter begeleiden. Hiermee is deze opleiding een duidelijke verbreding op het beroep.

De gezondheidswerker die zich vooral richt op het lichamelijke herstel van de patiënt kan, nadat hij de master islamitische theologie heeft afgerond, zijn moslimdoelgroep beter begrijpen en daarbij werken aan levensbeschouwelijke vragen voor een sterke geestelijke gezondheid en het herstel van de patiënt. Daarmee is de opleiding een **verdieping** op de bacheloropleiding.

Voorbeeld

Yusuf werkt op basis van zijn opleiding 'Oefentherapie Mensendiek' als oefentherapeut in een groepspraktijk. Hij merkt dat hij door de inhoudelijke vakken van de opleiding 'Master Islamitische theologie' naast de fysieke hulp ook spirituele hulp kan bieden aan de patiënten. Hierdoor kan hij een grotere bijdrage leveren aan het herstel. Hiermee was deze opleiding een duidelijke verbreding op het beroep dat Yusuf uitvoerde.

Hij verwacht dat er mogelijk in de toekomst een aparte therapeut aangesteld kan worden die zich focust op de patiënten die zowel lichamelijke als geestelijke hulp nodig hebben.

Mensen met relatieproblemen, depressies maar ook met psychiatrische ervaring wenden zich geregeld tot een psycholoog of psychiater met islamitische kennis voor hulp en genezing.

Voorbeeld

Jennet is forensisch orthopedagoog en heeft een eigen praktijk waar ze als hoofdbehandelaar werkt en een zorgteam aanstuurt van negen mensen. Zij verricht diagnostiek, behandelt en geeft therapie. Naast de reguliere methodes wil zij dit vooral doen uit zingeving en identiteitsversterking. In de praktijk worden alleen interculturele cliënten gezien en is gericht op de islamitische doelgroep. Zij wil graag haar team meenemen in interventies gericht op zingeving en spiritualiteit. De inhoudelijke vakken en het project en stage gericht op innoveren van de werkvloer helpen haar om het team te inspireren bij de nieuwe werkwijze. Hiermee was deze opleiding een duidelijke verbreding op het beroep.

5. Het politieke werkveld

Individuele moslims zijn vanaf 1992 verkozen als **volksvertegenwoordigers** in de Tweede Kamer, daarin ondersteund door lokale islamitische organisaties en geloofsgemeenschappen. In de afgelopen jaren zijn meerdere partijen opgericht zoals Islam Democraten, Partij van de Eenheid, DENK, Verenigd Arnhem, NIDA die vooral de moslim in het electoraat aanspreekt.

Naast deze partijen die zich voornamelijk richten op de stem van de moslim en hierdoor experts nodig hebben om het beleid van deze partijen gefundeerd vorm te geven is het onderwerp islam en moslims een terugkerend onderwerp voor alle partijen in Nederland. Landelijke partijen hebben baat bij bestuurs- en beleidsadviseurs met een gedegen islamitische theologische kennis.

Naast de politieke partijen zijn er in de samenleving op lokaal, regionaal en landelijk niveau allerlei maatschappelijke organisaties die kanalen zijn waarlangs de wensen, eisen en belangen met elkaar concurreren om op de agenda van het politiek systeem terecht te komen. Enkele voorbeelden zijn bijvoorbeeld, bewonersgroepen, wijkraden op stadsniveau en vakbonden, beroepsverenigingen en adviesraden op landelijk niveau. Het beroep dat daarbij aan de orde is wordt vaak **(beleids)adviseur** genoemd.

Diverse initiatieven hebben geleid tot het 'Contactorgaan Moslims en Overheid' (CMO). Het CMO is sinds 2004 door de overheid erkend als gesprekspartner voor beleidszaken aangaande moslims en islam in Nederland. Bij het CMO zijn tien landelijke koepelorganisaties van moskeeën en aanverwante organisaties vertegenwoordigd die samen 380 moskeeën vertegenwoordigen. Deze organisaties hebben adviseurs, beleidsmedewerkers of voorlichters nodig een gedegen islamitische theologische kennis hebben en de politieke kanalen goed weten te vinden.

Bij het werken aan het vergroten van de weerbaarheid van gemeenten in het omgaan met ontwikkelingen die de democratische rechtsorde en de sociale stabiliteit onder druk zetten kunnen de islamitische theologen van betekenis zijn. Denk daarbij aan preventie van maatschappelijke spanningen, extremisme, radicalisering en het tegengaan van ongewenste buitenlandse inmenging.

Een afgestudeerde aan de master islamitische theologie kan binnen het politieke werkveld onder andere worden ingezet als adviseur, beleidsmaker of voorlichter.

6. Het werkveld van de juridische dienstverlening

Het beroep van **jurist** vormt vaak een brug tussen maatschappelijke problemen en de politiek. Vanuit vluchtelingenwerk, asielzoekerscentra, gevangeniswezen, kerken en organisaties die de internationale mensenhandel bestrijden worden moskeeën, imams of islamitisch geestelijk verzorgers gevraagd samen te werken.

Die samenwerking wordt in verschillende gedaanten vormgegeven: soms als adviseur, soms als voorganger in rituelen, soms als belangenbehartiger, soms als facilitator van basale behoeften zoals onderdak, douche, eten enz.

Daarnaast is het Marokkaanse respectievelijk Turkse familierecht vanaf het begin van de arbeidsmigratie in de jaren zestig in bilaterale verdragen tussen Nederland en desbetreffende landen van herkomst formeel erkend in het Nederlands familierecht. Een advocaat heeft vooral op het gebied van huwelijksrecht en erfrecht baat bij de master islamitische theologische opleiding. Ten eerste in het kader van familierecht: het burgerlijke huwelijk is wel noodzakelijk maar niet voldoende. Voor de huwelijksaktes (of -plechtigheden) worden de islamitische theologen gevraagd om die aktes bindend te maken. De jurist met een gedegen islamitische kennis kan voorts als mediator een belangrijke functie uitvoeren en de druk op de rechtbank verminderen. Voor de jurist is de opleiding islamitische theologie een duidelijke verbreding.

Voorbeeld

Emre werkt op basis van zijn opleiding als compliance manager. In deze leidinggevende functie is hij verantwoordelijk voor de bescherming van de reputatie en integriteit van het bedrijf. Het doel is om reputatieschade te voorkomen door de risico's goed in beeld te brengen. Een compliance officer zorgt ervoor dat de handelwijze van het bedrijf inclusief haar personeel overeenkomt met de door de wetgever gestelde vereisten.

Aangezien hij werkt in een bedrijf waar mensen vanuit veel verschillende culturen werken, is voor hem de inhoudelijke kennis over de Islamitische theologie een hulpmiddel om de risico's in te schatten met betrekking tot de moslimgemeenschap in het bedrijf.

Hiermee was deze opleiding een duidelijke verbreding op het beroep dat Emre uitvoerde, dat vooral was gestoeld op de juridische- en economische kant van de compliance.

7. Het sociaaleconomische werkveld

De opkomst van culturele en religieus georiënteerde reizen vraagt om **reisleiders** met een gedegen islamitische theologische kennis. Niet alleen voor de religieuze plicht voor de bedevaart (Hadj) maar ook reizen waarbij religieus/historisch besef wordt nagestreefd naar gebieden zoals Jeruzalem, Jordanië, Turkije en Marokko worden steeds meer aangeboden.

Ook het beroep van **Halal certificeringsinspecteur** behoort tot de mogelijkheden waar de kennis vanuit de Islamitische theologie een meerwaarde is. Voor veilig en religieus rein en geoorloofd voedsel (islamitische term hiervoor is *Halal*) vragen zowel individuen als organisaties adviezen van de islamitische theologen. In het land van 'overvloed aan voedsel' wil men ethisch verantwoord omgaan met voedsel. Naast het halal-karakter van voedsel speelt ook de zuinigheidsethiek waarbij verspilling vanuit oogpunt van de Koran als een zonde, lees als strafbare handeling, wordt beschouwd.

Daarnaast is het woningbezit een heikel punt vanwege de hypotheekrente die theologen, maar ook banken die een markt zien in islamitisch Nederland, serieus bezighouden.

Een andere groep vragen en behoeften waarmee gelovigen zich tot de imams en theologen wenden, zijn de socialeverzekeringsrechten zoals uitkeringen vooral de bijstandsuitkeringen in geval van werkloosheid. Hoe ga je daarmee om? Mag je bijvoorbeeld op bedevaartreis naar Mekka met een bijstandsuitkering? Hoe rijmt dat met de regel dat alleen de vermogenden dat gebed zouden mogen verrichten. Is een uitkeringsgerechtigde arm of niet? Mag je überhaupt uitkering aanvragen als je in staat bent om te werken? Een deel van de belastinginkomsten van de overheid is afkomstig uit arbeidsoorten die islamitisch gezien niet geoorloofd zijn. Denk hierbij aan bijvoorbeeld bordeelwerk, gedoogde softdrugshandel in coffeeshops, belastinginkomsten van varkensboerderijen maar ook de rente die banken moeten innen enz. Diepe ethische dilemma's die consequenties hebben voor het economische leven van moslims in Nederland.

Een afgestudeerde van de IUA kan vragen, problemen, behoeften op het gebied van economisch leven opvangen, behandelen, oplossen in verschillende rollen. Soms in de rol van expert soms als certificeerde en soms als adviseur.

Voorbeeld

Fadime werkt als Constructeur in een bouwbedrijf op basis van haar opleiding werktuigbouwkunde. In deze functie is zij verantwoordelijk voor de planning van bouwopdrachten en het maken van tekeningen en berekeningen van de daarbij behorende constructies.

Met behulp van de inhoud van de Master islamitische theologie kan ze binnen haar werk collega's coachen die in het werk vastliepen. Ook kon zij moslimklanten adviseren hoe zij bij de bouw rekening konden houden met de eisen vanuit hun geloof.

Hiermee was deze opleiding een duidelijke verbreding op het beroep dat Fadime uitvoerde. Gezien het succes van de adviezen die zij geeft is het mogelijk dat er in de toekomst binnen het bouwbedrijf een islamitisch theoloog wordt aangesteld om bijvoorbeeld de bouw van moskeeën en andere gebouwen voor de islamitische gemeenschap te begeleiden.

3. Relevantie van de IUA-afgestudeerde

Verstedelijking, verfijnde communicatietechnologie, groeiende welvaart, migratie, globalisering, secularisering, rationalisering, individualisering, culturele diversiteit vormen de context van alle werkvelden.

Problemen in het werkveld kunnen ontstaan daar waar het verstaan van elkaar niet of moeizaam tot stand komt. Moslims als dragers van een traditie zijn niet altijd in staat hun handelen te duiden in een taal die verstaanbaar is voor een gerationaliseerde omgeving die een wereldbeeld heeft waarin aan religie bewust of onbewust geen plaats wordt toegekend voor zingeving. Aan de andere kant is die omgeving soms ook niet in staat om effectief en zinvol te communiceren met burgers met een islamitische achtergrond.

Voor die bemiddeling is er een nieuw opgeleide groep nodig en de IUA streeft ernaar in die behoefte te voorzien. De IUA wil met name professionals met islamitisch theologische achtergrond afleveren die hun collega's binnen het eigen werkveld bijstaan bij zingevingsprocessen.

De IUA-afgestudeerden zijn thuis in het referentiekader van mensen met een islamitische achtergrond. Hierdoor is de afgestudeerde van de IUA met zijn professioneel-academische vorming in staat om de problemen, behoeften en vragen van vooral de islamitische leerlingen, cliënten of collega's verstaanbaar te maken voor de buitenwereld. Soms door te interveniëren maar vaak ook door naast de leerling, cliënt of collega te gaan staan.

Aan de andere kant zijn de afgestudeerden van de IUA in hun masteropleiding getraind in kennis en kunde in de sociaal-culturele ontwikkeling van de Nederlandse samenleving die hierboven is beschreven maar ook in een positieve communicatieve houding jegens die samenleving. Naar de leerlingen, cliënten en collega's met andere levensbeschouwelijke achtergrond dan de dominante, kunnen de afgestudeerden van de IUA, de sociale omgeving niet alleen verstaanbaar maken maar ook toegankelijk.

Dat doen ze in verschillende interventierollen, soms als directe begeleider of hulpverlener, soms als voorganger van de geloofsgemeenschap, soms als kritische spreker of schrijver, soms als belangenbehartiger, soms als leraar op een school of als coach of vormingswerker in een educatieve instelling, maar soms ook als adviseur of beleidsmedewerker bij een zorginstelling of een overheidsdienst.

Daarnaast werkt de afgestudeerde van de IUA door onderzoek en innovatie aan de verdere ontwikkeling en de kwaliteitsverbetering van het werkveld of de instelling waar hij werkt. Dat doet hij door methodisch te werk te gaan en steeds in interactie met de doelgroep en de stakeholders. De afgestudeerde is getraind in het aansluiten op de logica van de ander omdat alleen dan de duurzame verandering en welzijn van de ander mogelijk wordt.

Geraadpleegde bronnen

- Achterhuis, H. (2010). *De utopie van de vrije markt*. Rotterdam: Lemniscaat.
- Bauman, Z. (1999). *Liquid Modernity*. Cambridge (UK): Polity.
- Becker en Hart, de J. (2006), *Godsdienstige veranderingen in Nederland*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Berger, P. (1967). *Het hemels baldakijn*. Baarn: Ambo.
- Berg, G. van de, Bellaart, H. & Yar, H. (2015). *Een betere match tussen vraag en aanbod: Eindrapport van een onderzoek naar de aansluiting tussen de vragen en behoeften van Turks-Nederlandse jeugdigen en gezinnen en het bestaande aanbod aan preventie, ondersteuning, hulp en zorg*. Utrecht: Nederlands Jeugd Instituut.
- Biesta, G. (2014). *Het prachtige risico van onderwijs*. Culemborg: Phronese.
- Budak, B. (2021). *Waarom stichten jullie niet een ie gen school?* Amsterdam: IUA-publication.
- Crul, M. (2013). *Superdiversiteit*. Oratie, Vrije Universiteit Amsterdam.
- Canatan, K. (2005). *Maatschappelijke rol van moskeeën*. 's-Hertogenbosch. IHSAN, Islamitisch Instituut voor Maatschappelijke Activeringswerk.
- Dassen, P. (1999). *De onttovering van de wereld*. Amsterdam: Van Oorschot.
- Geurts, T. (1997). *Leren van zin*. Best: Damon.
- Geurts, T. (2009). Leren onderbreken, in: R. te Velde & H. Goris (red.), *Levensbeschouwelijke vorming*, Nijmegen: Valkhof pers, blz. 88-111.
- Geurts, T. (2014). Religious Education in the Netherlands, in: M. Rothgangel, R. Jackson & M. Jäggle (eds.), *Religious Education at Schools in Europe*. Vienna: Vienna University Press, p. 171-204.
- Giddens, A. (1991). *Modernity and Self-Identity*. Cambridge (UK): Polity.
- Habermas, J. (1985). *Theorie des kommunikativen Handelns*, I, II, Frankfurt a. Main: Suhrkamp.
- Hart, J. (2011). *Maak het nieuw*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

- Hart, J. (2013). *Zwevende gelovigen*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Hart, de J. (2014). *Geloven binnen en buiten verband*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.
- Heijst, van A. (2008). *Menslievende zorg*. Kampen: Klement.
- Hermans, C. (2001). *Participerend leren*. Budel: Damon.
- Hoffer, C. (2007). Fenomenologisch geïnspireerd onderzoek naar religieuze geneeswijzen en de betekenis daarvan voor de GGZ. Verhagen, P.J. & H.J.G.M. van Megen (red.), *Handboek Psychiatrie, religie en spiritualiteit*, 365-379. Utrecht: De Tijdstroom 2012.
- Hoffer, C. (2000). *Volksgeloof en religieuze geneeswijzen onder moslims in Nederland. Een historisch-sociologische analyse van religieus-medisch denken en handelen*. Universiteit Leiden, proefschrift.
- Jonas, H. (1987). *Technik, Medizin und Ethik*. Frankfurt a. Main: Suhrkamp.
- Linden, M. van der. (2007). *Basisboek geschiedenis sociaal werk in Nederland*. Amsterdam: uitgeverij SWP
- Loo, van der H. & Reijen, van W. (1990). *Paradoxen van modernisering*, Muidergerg: Coutinho.
- LOO MWD (2009). *Herkenbaar en toekomstgericht 2.0. Landelijk opleidingsprofiel voor de HBO bacheloropleiding Maatschappelijk Werk en Dienstverlening*. Den Haag: Landelijk opleidingsoverleg MWD - Vereniging Hogescholen.
- Miebach, B. (2010). *Soziologische Handlungstheorie*. Wiesbaden: VS Verlag.
- Ministerie van BiZa (1998/2009). *Integratiebeleid betreffende etnische minderheden in relatie tot hun geestelijke bedienaren*. Den Haag: Ministerie van Binnenlandse Zaken.
- NVMW (2006). *Beroepsprofiel van de maatschappelijk werker*. Utrecht: Nederlandse Vereniging Maatschappelijke Werkers.
- Rath, J., Penninx, R., Groenendijk, C., Meijer, A., (2001) *'Nederland en zijn islam: Een ontzuilende samenleving reageert op het ontstaan van een geloofsgemeenschap*.
- Roebben, B. (2015). *Inclusieve goddienstpedagogiek*. Leuven, Den Haag: Acco.
- Tonkens, E. (2008). *Mondige burgers, getemde professionals*. Amsterdam: Van Genneep.

Vereniging Hogescholen (2008). *'Vele takken, één stam: Kader voor sociaal-agogische opleidingen'*. Amsterdam: Uitgeverij SWP

Vertovec, S. (2007). Super-diversity and its Implications, in: *Ethnic and Racial Studies* 30 (6) 1024-1054.

Vliet, K., Boonstra, N, Duyvendak, J.W., Plemper, E. (2004) *Toekomstverkenning ten behoeve van een beroepsstructuur in zorg en welzijn*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Weber, M. (1946). *Gesammelte Aufsätze zur Religionssoziologie*, Bd. I, II, III. Tübingen: Mohr.

Yar, H. (2018). *Moskeewerk in de buurt: een case study in Amsterdam*. Amsterdam: VU-University Press.

